

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

Για την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2013 σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια στέρησης της ελευθερίας

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με τις υπ' αριθμ. 187/28.01.2014 και 71701/23.09.2014 αποφάσεις του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συνεστήθη ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή με αντικείμενο την ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη της Οδηγίας 2013/48/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2013 σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια στέρησης της ελευθερίας. Με την ίδια ως άνω απόφαση ορίστηκε ότι η επιτροπή όφειλε να περατώσει το έργο της έως τις 31 Οκτωβρίου 2014.

Σκοπός του νομοσχεδίου είναι η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/48/ΕΕ στην ελληνική έννομη τάξη. Η Οδηγία υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της πολιτικής διατήρησης και ανάπτυξης ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Η υιοθέτηση ελάχιστων κοινών κανόνων στο πεδίο της ποινικής δικαιοσύνης συνιστά το απαραίτητο μέσο για τη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών ως προς την εφαρμογή των ποινικών διαδικασιών και,

συνακόλουθα, θα συμβάλει σημαντικά στην καθιέρωση και πλήρη εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων που συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικά και ποινικά θέματα εντός της Ένωσης (βλ. συμπεράσματα της προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15^{ης} και 16^{ης} Οκτωβρίου 1999, ιδίως σύμφωνα με το σημείο 33). Εξάλλου, δυνάμει του άρθρου 82 παρ.1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), «[η] δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ένωση θεμελιώνεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών [...]». Η Οδηγία αυτή εντάσσεται σε μία δέσμη μέτρων για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες, όπως αυτά καταγράφηκαν στο ψήφισμα του Συμβουλίου για έναν οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες (ΕΕ C 295 της 4.12.2009, σ. 1). Σύμφωνα με το άρθρο 14 της Οδηγίας, η τελευταία δεν επιτρέπεται να εκληφθεί υπό την έννοια ότι περιορίζει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και τις δικονομικές εγγυήσεις που κατοχυρώνονται από το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή άλλες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου ή το δίκαιο οποιουδήποτε κράτους μέλους που παρέχουν υψηλότερο βαθμό προστασίας.

Οι επιμέρους ρυθμίσεις του σχεδίου νόμου έχουν ως ακολούθως:

Άρθρο 1

Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

Το άρθρο 1 ορίζει το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2013/48.

Άρθρο 2

Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας

Με το άρθρο 2 θεσπίζεται η ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 96 παρ.3 και 97 παρ.1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης προκειμένου να αποσαφηνιστεί ότι ο ύποπτος, δηλαδή το πρόσωπο εκείνο που καταγγέλλεται στην έγκληση ή τη μήνυση ή την αίτηση, ή στο οποίο αποδίδεται η τέλεση αξιόποινης πράξης, έχει το δικαίωμα να ζητεί την παράσταση του συνηγόρου του στις διενεργούμενες κατά την προκαταρκτική εξέταση ανακριτικές πράξεις και ότι μπορεί να παραιτείται από το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, κατ' αναλογία με αυτά που ισχύουν για τον κατηγορούμενο. Περαιτέρω, αναφορικά με τη δυνατότητα προσωρινής παρέκκλισης σε εξαιρετικές περιπτώσεις κατά το στάδιο της προδικασίας από την παροχή στον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο του δικαιώματος πρόσβασης σε συνήγορο που παρέχεται με τις διατάξεις των παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 3 της Οδηγίας, κρίνεται ότι πρέπει να διατηρηθεί το υψηλότερο επίπεδο προστασίας που παρέχει το ελληνικό δίκαιο, δεδομένου ότι αυτό δεν αποτελεί φραγμό στην αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων, την οποία οι διατάξεις της Οδηγίας αποσκοπούν να διευκολύνουν.

Άρθρο 3

Με το άρθρο αυτό προστίθεται δεύτερο εδάφιο στην παράγραφο 4 του άρθρου 100 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έτσι ώστε να τονίζεται ο απόρρητος χαρακτήρας της επικοινωνίας μεταξύ του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του, γεγονός που είναι βασικό στοιχείο για να εξασφαλιστεί η ουσιαστική άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης και αποτελεί ουσιαστικό μέρος του δικαιώματος δίκαιης δίκης.

Άρθρο 4

Με το άρθρο 4 προστίθεται άρθρο 99B στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έτσι ώστε να θεσπίζεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου που στερείται την ελευθερία του, να ενημερώνεται τουλάχιστον ένα πρόσωπο της επιλογής του, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, υπό τον όρο της εύρυθμης διεξαγωγής της ποινικής διαδικασίας. Το δικαίωμα ενημέρωσης παρέχεται μόνον στον κατηγορούμενο και όχι στον έχοντα την ιδιότητα του υπόπτου κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, διότι εφόσον δεν έχει ασκηθεί κατά του

τελευταίου ακόμη ποινική δίωξη, δεν επιτρέπεται να διαταχθεί η σύλληψή του. Λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την περίπτωση του ανηλικού κατηγορουμένου. Επίσης, προβλέπεται δυνατότητα προσωρινής παρέκκλισης από το εν λόγω δικαίωμα σε εξαιρετικές περιπτώσεις και για να αποτραπεί άμεσος κίνδυνος, όταν υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αποτραπούν σοβαρές συνέπειες για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπου ή όταν υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αποτραπεί μία κατάσταση κατά την οποία μπορεί να παρουσιαστεί σημαντικός κίνδυνος για την ποινική διαδικασία. Στις περιπτώσεις αυτές εξετάζεται εάν ένα άλλο τρίτο πρόσωπο, που έχει υποδειχθεί από τον κατηγορούμενο, μπορεί να ενημερωθεί σχετικά με τη στέρηση της ελευθερίας του. Εάν ο κατηγορούμενος είναι ανήλικος, η αρμόδια για την προστασία των ανηλικών αρχή ενημερώνεται στην περίπτωση αυτή. Τέλος, παρέχεται δικαίωμα στον αλλοδαπό κατηγορούμενο που στερείται την ελευθερία του να ζητήσει να ενημερωθούν, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, οι προξενικές αρχές του κράτους του οποίου είναι υπήκοος.

Άρθρο 5

Με το άρθρο 5 προστίθεται άρθρο 99B στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έτσι ώστε να θεσπίζεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου που στερείται την ελευθερία του να επικοινωνεί, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, με τουλάχιστον ένα τρίτο πρόσωπο που έχει υποδείξει ο ίδιος. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις οι αρμόδιες αρχές μπορούν να περιορίζουν ή να αναβάλλουν την άσκηση του ανωτέρω δικαιώματος λόγω επιτακτικών αναγκών ή αναλογικών επιχειρησιακών απαιτήσεων, όπως, ιδίως, στις περιπτώσεις όπου υπάρχει ανάγκη αποτροπής σοβαρών δυσμενών επιπτώσεων για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα προσώπου, ανάγκη διαφύλαξης της ορθής διεξαγωγής της ποινικής διαδικασίας, ανάγκη αποτροπής ποινικού αδικήματος, ανάγκη παρουσίας στην ακροαματική διαδικασία και ανάγκη προστασίας των θυμάτων εγκλήματος. Στην περίπτωση αυτή εξετάζεται πρώτα εάν ο κατηγορούμενος μπορεί να επικοινωνήσει με ένα άλλο πρόσωπο που αυτός υποδεικνύει. Τέλος, όπως και στο προηγούμενο άρθρο, προβλέφθηκε η

δυνατότητα του αλλοδαπού κατηγορουμένου που στερείται την ελευθερία του να επικοινωνεί, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, με τις προξενικές αρχές του κράτους του οποίου είναι υπήκοος.

Άρθρο 6

Με το άρθρο 6 προστίθεται παράγραφος 3 στο άρθρο 96 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπου ορίζεται ότι η παραίτηση του κατηγορουμένου από το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο γίνεται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου, πρέπει να δίνεται ελεύθερα και χωρίς περιθώρια αμφιβολίας και είναι ελεύθερα ανακλητή μεταγενέστερα, σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας.

Άρθρο 7

Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, ενημέρωσης τρίτου προσώπου και επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

Με το άρθρο αυτό επεκτείνεται το δικαίωμα πρόσβασης σε νομικό παραστάτη και διερμηνέα στο κράτος μέλος εκτέλεσης και στο κράτος μέλος έκδοσης, το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου και επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με τις προξενικές αρχές του κράτους του οποίου είναι υπήκοος και στον εκζητούμενο που συλλαμβάνεται βάσει του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Αθήνα 20 Οκτωβρίου 2014

Ο Πρόεδρος

Τα Μέλη

Απόστολος Τσουκαλάς

Καλλιόπη Θεολογίτου

Λουκία Κοτρώνη

Χρήστος Τσιτσιμπίκος

Θεόδωρος Σχινάς

Η Γραμματέας

Αναστασία Μανουσάκη